

מראי מקומות- סנהדרין ב'

דיני ממונות

ע"י חבלות והוה דבר דשכיח (אולם ע"ש מש"כ ליישב דברי תוס' בזה), ומה שגובין בבבל, ציין למש"כ בזה לקמן.

(ג) **תשלומי כפל- פרש"י**, דגניבה שנמצא בידו, דכתיב אם המצא תמצא וכו'. והעיר הסנהדרין **קטנה**, למה פרש"י ציור דטוען טענת גנב, ולא פ"י כל תשלומי כפל דכל גניבה. ותי' דבכל גניבה צריכין ג' משום הגניבה עצמה, וא"כ אין צריך לומר דצריך ג' לתשלומי כפל, דבלא"ה צריך ג' על דין הגניבה עצמה. ולכן פרש"י דמיירי בט"ג, ולכן מצד הקרן, אין צריך לדון מצד דיני גניבה, שהרי אין צריך עדים לחייבו (כמו בגניבה), שהרי של הנגנב הי' דנמצא בידו, והחזירו להמפקיד, ואי"ז נחשב הודאה (דע"י הודאה יהי' פטור מכפל), דרך החזיר הפקדון שהי' מופקד אצלו, ולכן מה שצריך ג' הוא רק משום החיוב כפל.

(ד) **והמוציא שם רע בשלשה דברי ר"מ, וחכ"א מש"ר בכ"ג, מפני שיש בו דיני נפשות-** בביאור מחלקותם, כ' הפיה"מ להרמב"ם דר"מ ס"ל דיכולין לדון עליו בשלשה, לפי שאין כאן אלא חיוב מלקות וממון, ואם הוצרך לדיני נפשות, יכולין להוסיף על הדיינים. אבל החכמים ס"ל דאין ראוי לעשות כן, שמא יצא לעג על השלשה הראשונים שאינן מומחין או שהן פסולין, ומשום הכי היו צריכין להוסיף דיינים, ולכן אמרו דאף מעיקרא יש לדון בכ"ג. ור"מ ס"ל דאין לחוש לזה. וע' בסוגיא לקמן בדף ח' באריכות בזה.

(ה) **רשב"ג אומר, בשלשה מתחילין ובחמשה נושאים ונותנים, וגומרין בשבעה, ואם גמרו בג' מעוברת- הק' היד רמה (י'; ד"ה רשב"ג),** אם נושאים ונותנים בה' וגומרין בו', א"כ למה מתחילין בג' כלל. ולכן ביאר דבאמת מתחילין בג', ואם הסכימה דעת שלשתן לישב ולעייין אם צריכין לעבר או לא, יושבין ונושאים ונותנים בדבר, אם הסכימה דעתן ועיברה מעוברת, והיינו דקתני דאם גמרו בג' מעוברת. והאי דאמר' דבעי ה' וז', היינו כגון שנחלקו מתחלה. כלומר, דאם א' אמר

(א) **דיני ממונות בשלשה- העיר תוס' אהא דלא הביא המשנה גם כופר ושלשים של עבד. וע' בשיעורי ר' שמואל (ז'), דמה שלכאו' מבואר מדברי תוס' דכופר בעי ב"ד, לכאו' תלוי במח' ראשונים. דהנה, אי' בב"ק (מא:) דלמ"ד כופרא כפרה, הרי ע"א נאמן לחייב כופר. וביאר השטמ"ק שם בשם הרא"ה, דהיינו דהע"א מחייבו שבועה, וכיון שהוא אינו יודע, הו"ל מחוייב שבועה שאינו יכול לישבע ומשלם. וכן הוא דעת הרמב"ם, דלחייב כופר בעצם צריך עדות גמורה. אבל הרשב"א שם הביא בשם הראב"ד דלמ"ד כופרא כפרה, יכול ע"א לחייבו כופר, וכמו ע"א שאמר לו אכלת חלב, דמחייבו קרבן כל זמן שאינו מכחישו. והעיר ר' שמואל דלכאו' מבואר מדעת תוס' כאן דס"ל כהרא"ה, דדין ממונות הוא, ולא כהראב"ד דס"ל דהו"ל בגדר איסור. וע"ש שהאריך בזה, וסיים (סוף אות ט') דיש לדחות, דאף הראב"ד מודה דצריך ב"ד, דכיון דמכח דין כופר יוצא דין תביעת כופר על היורשים, לזה שפיר צריך דין ב"ד.**

(ב) **גזילות וחבלות בשלשה- כ' בחי' הר"ן** דגזילות כולל כל מיני נטילות ממון חבירו לעצמו, הן שחטף איזה חפץ, או שולח יד או כופר בפקדון (וכמו שלמדן באמת מפ' שומר חנם). וחבלות כולל כל מה שאדם אינו זוכה לעצמו משל חבירו, אלא שמאבד ממון חבירו ומזיקו, כגון מדליק גדישו של חבירו, או חובל בחבירו, וכו'. והביא מה שהעיר תוס' (והוא בדברי תוס' לקמן ג. ד"ה שלא), דאיך שייך לומר דמתני' בכל מיני גזילות וחבלות מיירי, הרי בבבל לית להו מומחין, ומתני' מצריך מומחין, ומ"מ אנו גובין כמה גזילות וחבלות בבבל, ואיך עושין כן. אע"כ צ"ל דמתני' מיירי במילי דלא שכיח, וכגון גזילות שבאו ע"י חבלות, ובעינן מומחין משום דהוי מידי שלא שכיח, אבל בשאר גזילות וחבלות לא בעינן מומחין, ולכן שפיר גובין בבבל. וכ' הר"ן דפי' זה אינו מחזור, דהא גמרי' להו מפ' ש"ח, דהוי גזילות שלא

(ח) **והקרקעות תשעה וכהן- ע' בשיעורי ר' שמואל** (אות י"א) דחוקר בהא דבעינן עשרה לשומת קרקעות, האם יש דין ב"ד לעשרה אלו, או סתם דין דצריך שומת עשרה. והביא מה שהק' תוס' במגילה (כג:) דלמה לא אמרי' דצריך י"א משום דאין ב"ד שקול, ובתוס' בערכין (יט:) הוסיף דה"נ קרי לי' ב"ד, ומבואר מזה דס"ל לתוס' דדין ב"ד יש להם. והביא עוד מהרשב"א שם דכיון דפרט כהנים י' פעמים ולא י"א, א"כ משמע דצריך דוקא י', ולא י"א, וכ' דמה דלא אמרי' דאין ב"ד שקול, משום דשומא היא ואינו כדין ממש.

(ט) **אין מוסיפין על העיר, וכו'- פרש"י, ירושלים.** וביאר הרע"ב, דהיינו דאין מוסיפין קדושה אלא ע"י ב"ד של ע"א. והק' הרש"ש, למה לא תני המשנה דין זה גם לענין עיירות המוקפות חומה דקדושות לענין שלוח מצורעים, וצידד דלפי מש"כ הרע"ב בכלים (א', ז'), דדין מוקפות חומה לענין מצורעים הוא דצריכין להיות מוקפות חומה מימות יהושע בן נון, א"כ י"ל דאפי' הסנהדין אין יכולין להוסיף על זה. אבל הק' דעדיין ק' משאר עיירות שאינן מוקפות חומה, דג"כ קדושות לענין דצריכין להוציא האבנים המנוגעות מהם, ולמה לא אמרי' במתני' דצריכין להוסיף עליהן דוקא בב"ד של ע"א. וג"כ הק' מהר הבית, דקדוש לענין שלוח זבים וכו', למה לא קתני דצריך ב"ד של ע"א להוסיף עליו. וצידד דאולי גם זה אין שייך להוסיף עליו, כיון דמרומו שיעורו בפסוקים (אבל לא תי' הא דעיירות שאינן מוקפות חומה, וצ"ע).

(י) **הטייתך לטובה ע"פ אחד- הק' התוס' הרא"ש,** הרי הטייתך לטובה אינו ע"פ אחד, אלא אפי' אם יש י"ב מחייבין וי"א מזכין, הדין הוא דזכאי, כיון דלרעה ע"פ שנים בעינן. ותי' "דאז נותנים ונושאים בדבר עד שיחזור אחד מהם" [דהיינו, דמשמע מדבריו דהיא דהוי י"ב מחייבין וי"א מזכין, אין פוסקין הדין עפ"ז, אלא דצריכין להחזיר א' מהם, או לזכות או לחייב, אבל אין מבואר מדבריו מהו הדין אם אינם יכולין להחזיר א' מהן, וצ"ע].

(יא) **הטייתך לטובה ע"פ א', הטייתך לרעה ע"פ שנים- הק' הרש"ש,** למה מכריעים לחובה

לישב לעיין וב' אומרים שלא לעיין, בטל הא' במיעוטו. אבל אם שנים אומרים לישיב וא' אומר שלא לישיב, אז צריכין להוסיף עוד שנים, כיון דהתחיל במחלוקת, והוסיף שנים ועכשיו יש ה'. אם ג' אומרים שלא לעבר, אז ודאי אין מעברים, דבטל הב' במיעוטם. ואם ג' אומרים שצריכין לעבר ושנים אומרים שאין צריכין, בטלו השנים ומוסיפין ב' כדי לגמור הדבר בז'. ועפ"ז ביאר סוגיית הגמ' שם. אבל ע' בחי' הר"ן שם דביאר דלעולם מוסיפין עד ז', ומה שמתחילין בג', למדין מקראי לעשות כן, ואפי' אם כל הג' מסכימים לעבר, מ"מ צריכין להתחיל ב', ולהוסיף ה' לישיב וליתן, ואז לגמור בז'.

(ו) **סמיכת זקנים- פרש"י,** דהיינו על ראש פר העלם דבר של צבור. אבל בפיה"מ להרמב"ם פ"י באו"א, דסמיכת זקנים היינו מינוי הדיינים. וע"ש בדבריו, שכ' שאין צריכין סמיכה בידים, אלא יאמרו לו הב"ד הממנים אותו, "אתה רבי פלוני סמוך אתה, וכו'".

(ז) **החליצה והמיאוןין בשלשה- פרש"י,** דמיאון מצריך ג' משום דג' דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון. וכ' רעק"א דלכא' כוונת רש"י הוא דמיאון צריך להיות דומה לגט דאורייתא, וא"כ יהי' מוכח מכאן דגט צריך ג'. אבל תמה על זה, דהא לר"א דע"מ כרתי צריך רק ליתן הגט בפני ב'. וע' בנודע ביהודה (תנינא, אה"ע קי"ד, ד"ה אבל) שכ' דבאמת מוכח מכאן דצריך ג' לגט. וכ' דבאמת מוכח כן מהמשנה מיני' ובי', דלכא' ק' לומר דנחמיר במיאון דרבנן יותר מבגט דאורייתא. אולם ע' בהגה"ה שם מבין המחבר דכ' דשפיר יש מקום להחמיר טפי במיאון מבגט, דבמיאון צריכין לברר שהיא קטנה, ולכך י"ל שתיקנו חז"ל שצריכה ב"ד כדי שיעמדו על הברור אם לא הביאה עדיין סימני גדלות. וע"ע במהר"ם שי"ף דנקט כרעק"א, דגט לא בעי אלא ב', וכ' דצ"ל דכוונת רש"י הוא דמיאון הוי כעין חליצה, כיון דמהני ע"י אמירה, ולכן כמו דחליצה בעי ג', כן מיאון בעי ג'. וכן ע' בהג' רי"א חבר וחשק שלמה שג"כ כ' כן.

שלשה ומומחין. אבל למ"ד דאין כאן עירוב פרשיות, ס"ל דבשומר חנם אינו חייב שבועה אא"כ טוען טענת גנב וגם כופר במקצת, אבל במודה במקצת במלוה בלחוד אימא לך פטור אא"כ יש עסק שבועת שומרין ביניהן, וא"כ אין יכולין ללמוד מכאן דין שלשה או מומחין.

(טו) ואי קסבר אין עירוב פרשיות כתוב כאן, שלשה למה לי- פרש"י בהלואה, הא מתלתא אלהים נפקא לן, ואלהים בהלואה לא כתיב. והק' בשיעורי ר' דוד פוברסקי (מ"ד), סוף סוף דכיון דלא מצינו ב"ד שהוא פחות מג', מהכ"ת שיהא פשוט להש"ס שלא בעינן ג'. ותי' דכיון דמצינו בבן נח דסגי בדיין א', א"כ פשוט דה"ה בישראל כל היכא דלא מצינו דבעינן ג', דסגי בחד. עוד הביא מה שהק' הקצות (ג', ב'), דמהכ"ת לחלק בין שומרין להלואה, דהא מסברא אין לחלק ביניהם, וא"כ אע"פ דאלהים כתיב בגזילות, דהיינו בשומרים, נימא דה"ה בהלואות, אפי' בלא עירוב פרשיות (וע' מש"כ הקצות לחלק בין גוף הדין ובין הודאה עליו). ותי' הגר"ד דכיון דהלואות לא הוי מלוה הכתובה בתורה, אלא מסברא ידעי' דצריך לשלם למי שהלוה לו, א"כ י"ל דאין ללמוד מ"דין", דהיינו מה שהתורה חידש פרשת שומרים, והוי מלוה הכתובה בתורה, בזה י"ל דהתורה אמרה דצריך שלשה ומומחין, אבל במה שחייב מן הסברא, אולי אינו צריך שלשה ומומחין.

ע"פ ב' בסנהדרי קטנה, מדוע לא ילכו לב"ד הגדול וישאלו, כדכתי' כי יפלא וכו' וקמת ועלית. ועוד, והצילו העדה כתיב. וכ' דיותר קשה על הפוסקים דס"ל שאין סומכין על הרוב במקום דאיכא לברורי [וק"ק, דמשמע שלא הי' ק' לו אלא היכא דמחייב ע"פ הרוב, אבל לכא' גם אם מזכה ע"פ רוב יש להק', ורק שאינו ק' מקרא דהצילו העדה, אבל שאר קושיותיו קשים, וצ"ע].

(יב) ואין ב"ד שקול, מוסיפין עליהן עוד א'- פרש"י, אין עושין ב"ד זוגות, שאם יחלקו לחצאין הו"ל פלגא ופלגא, ולא משכחת לה הטייתך לטובה ע"פ אחד, ולכן מוסיפין עליהן עוד אחד. והק' המהר"ם שי"ף והרש"ש, הרי משכחת לה הטייתך לטובה ע"י מוסיפין, וכמו דאמרי' לקמן למעשה דהטייתך לרעה ע"פ שנים משכחת לה ע"י מוסיפין. וכ' הרש"ש דלכן יש לפרש (דלא כרש"י) דהא דאין ב"ד שקול, אי"ז משום דלא משכחת לה הטייתך לטובה, אלא משום דכתיב לנטות, דמשמע דאינו שקול.

(יג) מומחין- פרש"י, סמוכין, ונטלו רשות מנשיא לדון. וע' בשיעורי ר' דוד פוברסקי דהק' על מש"כ רש"י דנטלו רשות מנשיא לדון, דאין צריך לזה אלא להפטר מלשלם אם טעה, אבל לענין להיות דינו דין, הוי דין אפי' אם לא נטל רשות, ודברי רש"י צ"ע.

(יד) אי קסבר עירוב פרשיות כתוב כאן- פרש"י, דפסוק "כי הוא זה" דכתיב אצל שומרים לא מיירי בשומרים אלא בהלואה, דלא אמרי' מודה במקצת בשומרים. וכיון שכן, ממילא אמרי' דהאלהים דכתיב אצל שומרים נאמר אצל הלואה, וממילא אמרי' דמומחין ושלשה נאמרו גם בהודאות והלואות. והק' החי' הר"ן, שלא עלה על הדעת לומר שתהי' פרשה זו מעורבבת ושלא במקומה. ועוד, דגם בפקדון אמרי' דין מודה במקצת. ולכן פ"י הר"ן דלמ"ד עירוב פרשיות כתוב כאן, היינו דשבועת מודה במקצת דכתי' אצל שומרים נוגע ג"כ לענין הלואה, דהא ס"ל שיש שבועת מודה במקצת בפקדון אף בלא טוען טענת גנב, אלא היכא שתובע שהפקידו ב' כלים והודה לא', וא"כ שפיר יש לילף ענין מלוה מענין פקדון, דגם צריך לישבע במלוה בכה"ג, ולכן למדין מלוה מפקדון גם לענין